

**Hakemli Makale / Refereed Article**

Geliş Tarihi / *Received*: 17.08.2016 • Kabul Tarihi / *Accepted*: 23.12.2016

## **Banka Kurumsal Yönetiminin Finansal Olmayan Şirket Kurumsal Yönetiminden Farklılıklarının Nedenlerinin İncelenmesi\***

**Göktürk KALKAN\***

### **Öz**

Bankaların yaptıkları faaliyetler kolaylıkla gözlemlenemez. Buna opak yapı denir. Bu opak yapı, bilgi asimetrisine yol açar. Bilgi asimetrisinden dolayı, sermayenin etkin olmayan bir şekilde dağıtımı söz konusu olacaktır ve ekonominin genelinde finansal sıkıntılar ortaya çıkacaktır. Bankaların ekonomide yaşayacakları sıkıntılar, reel sektörü etkileyecek, şirketler yatırım yapmakta zorlanacaklar ve böylece işsizlik artacaktır. Bu nedenlerden dolayı, bankalar yönetilirken sadece hissedarların ve yöneticilerinin menfaatleri düşünülmemeli, diğer ekonomik paydaşların da menfaatlerinin birbirleriyle uyumlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca, bankalar kendi fonlarından çok, başkalarının fonları kullandıklarından dolayı, bu kullandıkları kaynakları haksız bir şekilde sömürmek için güçlü teşvikleri olacaktır. Bu sebeplerden dolayı bankaların kurumsal yönetimleri de farklı olmaktadır. Bu çalışmada, bankaların kurumsal yönetimlerini, finansal olmayan şirketlerin kurumsal yönetimlerine göre farklı kılan unsurlar incelenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** *Banka, Kurumsal Yönetim, Bilgi Asimetrisi, Ahlaki Tehlike*

### **Reviewing the Reasons for the Differences of the Bank Corporate Governance from Non-financial Companies'**

#### **Abstract**

The activities of the banks cannot be observed easily. This is called opaque structure. Opaque structure leads to information asymmetry. Due to information asymmetry, the distribution of capital in the economy will be inefficient and there will be financial distress across the whole economy. The companies will be reluctant to invest as well as the economic difficulties that the banks experience will affect real sector. Thus, the unemployment rate will be likely to rise. For these reasons, managing the banks, not only the interests of shareholders and directors should not be considered, but also the interests of other economic stakeholders should be aligned with each other. Besides, since the banks use the funds of others, the banks will have strong incentives to exploit. Because of these reasons, bank governance has different aspects. In this study, the factors that separate bank governance from non-financial companies' corporate governance have been investigated.

**Keywords:** *Bank, Corporate Governance, Information Asymmetry, Moral Hazard*

\* Bu çalışma, yazarın, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme anabilim dalında 2015 yılında tamamladığı, "Temsilcilik Teorisi Yönünden Bankalarda Kurumsal Yönetim: Türk Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

\* *Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi İslahiye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, gkalkan63@hotmail.com*

## GİRİŞ

Adam Smith (1776), yöneticilerin başkalarının paralarını harcarken, kendi paralarını harcarken yaptıkları özeni gösteremeyeceklerini ve daha sonra Berle ve Means (1932), modern şirket olarak adlandırdıkları, çok sayıda bireyin yatırım yaptığı, sahiplik yapısının dağılmış olduğu halka açık şirketlerde, kontrolün yöneticilerin elinde toplandığını, böylelikle sahiplik ve kontrolün birbirinden ayrıldığını bildirmişlerdir. Jensen ve Meckling (1976) ise, sahiplik ve kontrolün birbirinden ayrılmasıyla sahipler ve kontrol edenler arasındaki çıkar çatışmalarının kaçınılmaz olacağını vurgulamışlardır. Bu süreç içinde ortaya çıkan temsilcilik problemi, yöneticiler, sahipler, borç verenler arasındaki çıkar çatışmalarından oluşur ve bütün paydaşları(çıkarcı sahiplerini) etkiler. Bu problem, kötü şirket yönetimine yol açabilir. Bu kötü yönetimin önüne geçebilmek, ortaya çıkan çıkar çatışmalarının şirketleri iflas etmelerine kadar götürülebilmesini engellemek için kurumsal yönetim kavramı, ilk olarak Amerika'da ortaya çıkmış ve 1970'ler ve 1980'ler boyunca yoğun bir şekilde üzerinde çalışılmıştır. Daha sonra 1990'larda Amerika dışındaki diğer gelişmiş ülkeler olan Japonya, Almanya ve İngiltere'de ve daha yakın zamanlarda gelişmekte olan ülkelere kurumsal yönetim üzerine çalışmalar yoğunlaşmıştır (Denis ve McConnell, 2003:2).

Enron, Parmalat, Worldcom gibi şirketlerin sarsıcı bir şekilde iflas etmeleri şirket yöneticileri veya sahiplerinin genel olarak başkalarının kaynaklarını, varlıklarını istismar etmeleri sonucunda ortaya çıkmış ve özellikle Enron şirketi ve onu denetlemekle görevli Arthur Andersen şirketinin toplumu aldatarak, diğer yatırımcıları nasıl sömürdükleri, kurumsal yönetimin gerekliliğini daha da ortaya çıkarmıştır. Enron şirketinin ve diğer büyük şirketlerin iflaslarının altında yatan temel nokta, şirket yöneticilerinin, asıl hak sahibi olan hissedarların yararına değil de kendi çıkarlarına çalışmaları ve yöneticileri bu tür davranışlardan alıkoyacak yeterli denetim mekanizmalarının olmamasıdır.

Bankalar da herhangi başka türdeki şirketler gibi, yönetim kurullarının başarısızlığı, çıkar çatışmaları, iç kontrollerin zayıflıkları ve dolandırıcılık gibi sıkıntılara maruz kalabilirler. Bankaların bu sıkıntılara maruz kalmaları sonucunda, reel sektörün ihtiyaç duyduğu finansman olanaklarına ulaşmalarında sıkıntı olacak, şirketlerin yatırım yapma istekleri azalacak ve böylelikle ekonominin geneli kötüye doğru gidecektir. Bu sebepten dolayı bankaların iyi yönetilmeleri sadece banka sahiplerini ve yöneticilerini ilgilendiren bir durum olmayıp, ayrıca bütün bir toplumu ilgilendiren bir durumdur. Ancak bankaların kendilerine has yönetim sorunları vardır. Bankaların, dış yatırımcılara ve yöneticilere hemen gözükmeyen riski hızlı bir şekilde üstlenme yetenekleri vardır. Mudiler ve tahvil sahipleri neredeyse bir bankanın sermayesinin tamamına katkıda bulunur, ama kararlar yönetim kurulları, hissedarlar ve yöneticiler tarafından alınır. Banka yöneticileri, bankanın risk görüntüsünü değiştirmeden önce mudilerden izin almak zorunda değildir. Mudiler ise birçok ülkede mevduat

garantileri ile korunduklarından dolayı, bankaların mali görünümüne kayıtsızdırlar (Becht, Bolton ve Röell, 2011).

## **BANKALARIN KURUMSAL YÖNETİMLERİNİ FARKLI KILAN UNSURLAR**

Bankacılıkta kurumsal yönetimin öneminin gitgide arttığı görülmektedir. Banka yöneticilerinin güçlü teşvikleri olursa, sermayeyi daha etkin bir şekilde dağıtma ihtimalleri artar ve finansmanını yaptıkları firma üzerinde etkili bir kurumsal yönetim uygulaması yapma imkânına kavuşmuş olurlar. Ancak, banka yöneticileri paydaşlardan çok kendi menfaatlerini ön plana çıkarırlarsa, bu durumda bankalar toplumun tasarruflarını daha etkin bir şekilde dağıtmamış olacaklardır (Levine, 2003:2).

Dünya genelinde bankacılık sektöründe ortaya çıkan krizlerin bankaların zayıf kurumsal yönetim uygulamalarının sonucu olduğu kabul edilmektedir. Bankacılık krizleri ülke ekonomilerini sarsmakta, hükümetleri devirmekte ve yoksulluğu arttırmaktadır. Banka çalışanları banka kaynaklarını kendi kişisel çıkarları için kullandıklarında bankanın iflas etmesi ve ülke ekonomisine zarar vermesi ihtimali artmaktadır (Nemli-Çalışkan ve Turan-İçke, 2009:126). Bankaların kurumsal yönetiminin firma ve ülke düzeyinde sermaye dağıtımını şekillendirmede hayati bir önemi vardır. Ancak, finansal sektörün bir ülkenin kurumsal yönetimi sistemi içinde merkezi bir rolünün olmasına rağmen, kurumsal yönetim literatüründe bankaların kurumsal yönetimi konusu, finansal olmayan şirketlerin kurumsal yönetimi konusuna nazaran daha az ilgi çekmiştir (Caprio ve Levine, 2002:2). Son yıllarda özellikle 2007 ortasında başlayan finansal krizin nedenleri olarak bir görüş; sistematik olarak önemli finansal kuruluşlardaki kurumsal yönetim ve risk yönetim tekniklerini göstermiştir. Diğer bir görüş ise krizin ana sebebini kurumsal yönetim olduğu ve kötü bir durumu daha da kötüleştiren bir rolü olduğu ileri sürülmüştür (EBRD ve IFC, 2012:5).

Banka kurumsal yönetimini ayrı bir analize tabi tutulmasını değer kılan iki özelliği vardır. Bunlar opak yapı ve bankaların ağır yasal düzenlemelere tabi tutulmasıdır.

### **1. Opak Yapı**

Bankalar finansal olmayan şirketlere göre daha opaktırlar. Bankacılıkta kredi kalitesi kolaylıkla gözlemlenemez ve uzun süreler gizlenebilir. Üstelik bankalar çoğu finansal olmayan şirketlerden daha hızlı bir şekilde varlıklarının risk kompozisyonunu değiştirebilirler ve bankalar önceki borç yükümlülüklerini yerine getiremeyen müşterilere kredi sağlayarak problemleri kolay bir şekilde gizleyebilir (Levine, 2003:2-3). Bankacılıkta içerdekiler ve dış yatırımcılar arasındaki bilgi asimetrisi nedeniyle, 1) sermaye sağlayanların ve borç

sağlayanların yöneticileri izlemeleri daha zordur, 2) yöneticilerin ve büyük hissedarların değeri maksimize etmek yerine, şirketi kontrol avantajını kullanarak yararlar sağlamaları daha kolaydır (Caprio ve Levine, 2002:14).

### ***1.1. Bilgi Asimetrisi***

Tam rekabet piyasası, tam bilgiye sahip çok sayıda arz ve talep edenlerin bir araya geldiği ve hiçbirinin tek başına fiyatları belirleyemediği piyasayı ifade eder. Tam bilgiye sahip olmak bu piyasanın ön koşulu olsa da, finansal piyasalarda bilgi edinmenin maliyeti vardır ve piyasanın rekabet gücü sınırlı kalmaktadır (Er, 2009:67). Asimetrik bilgi, piyasalarda yer alan bazı ekonomik birimlerin diğerlerine göre daha fazla bilgiye sahip olmasıdır. Farklı ortamlar ve iş çevrelerinden dolayı her ekonomik birim aynı bilgiye sahip olamamakta, bilgiye ulaşma imkânı fazla olanlar ile bilgiye ulaşma imkânı kısıtlı olanlar arasında bilgi simetrisi bozulmaktadır. Bilgi asimetrisinden dolayı, taraflardan biri diğerine üstünlük sağlamaktadır (Çetinkaya, 2012:63). Bundan dolayı, iki taraf arasında asimetrik bilgi olduğu zaman, ekonomik faaliyetlerin etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi mümkün olamaz. Piyasa mekanizması içerisinde kaynakların verimli biçimde kullanılması için ekonomik birimler arasındaki bilgi akışının tam olarak sağlanması gerekmektedir. Ancak, bu bilgi akışı tam olarak sağlanmadığı zaman, ekonomik birimler arasında ortaya çıkan asimetrik bilgi nedeni ile önemli piyasa aksaklıkları yaşanmaktadır (Karahana, 2006:151-152).

Bilgi asimetrisi, ters seçim ve ahlaki tehlike(risk) olmak üzere iki probleme yol açar. Ters seçim, finansal işlemden önce, ahlaki tehlike ise finansal işlemden sonra meydana gelir (Mishkin, 1999:4).

#### ***1.1.1. Ters Seçim***

Aras ve Müslümov (2004)'e göre, "Ters seçim sorunu, bir sözleşmeden önce oluşan, en istekli kredi müşterisinin potansiyel "kötü" borçlu (ödünç aldığı borçları zamanında ve tüm yükümlülükleri ile beraber geri ödeyemeyecek durumda olan güvensiz kredi sahipleri) olduğu asimetrik bilgi sorunudur. Dolayısıyla, ters seçim sorunu söz konusu ise finansal piyasalarda tersi (arzu edilmeyen) sonuçlar verecek (örneğin, krediyi geri ödemeyecek) müşteri seçimi yapılması olasılığı yüksektir.

Büyük riskler almayı seven ekonomik birimler, yüksek faiz oranlı olsa dahi borç almaya hevesli olurlar. Çünkü bu ekonomik birimler, bu yüksek faizli borcun geri ödenmesiyle az ilgilidirler. Bu yüzden, borç verenler, istenmeyen veya ters bir sonuca yol açması en muhtemel kişilerin, borç alanlar olarak seçilmesi ihtimaliyle ilgilenmelidirler (Mishkin, 1999:4). Bu sonuç, klasik "limon problemi" olarak adlandırılan ve ilk kez Akerlof (1970) tarafından tanımlanmıştır. Akerlof (1970)'e göre piyasada dört tür otomobil vardır. Bunlar, yeni otomobiller,

kullanılmış otomobiller, iyi otomobiller ve kötü otomobillerdir. Kötü otomobiller, Amerika'da limon olarak bilinir. Yeni bir otomobil, iyi veya limon olabilir. Aynı durum, kullanılmış arabalar için de geçerlidir. Kullanıcıların piyasada satın aldıkları otomobilin, iyi ya da limon olduğunu anlamaları, belli bir süre sonra satın aldıkları otomobili kullanmalarıyla ortaya çıkar. Bu durumda, satıcıların otomobilin kalitesi hakkında alıcılara göre daha fazla bilgiye sahip olduğu, bir bilgi asimetrisi ortaya çıkmış olur. Ancak halen, iyi ve kötü otomobiller aynı fiyattan işleme tabi tutulmaktadır. Bu fiyat, kötü otomobiller için yüksek, iyi otomobiller içinse düşük olacaktır. Bu durumda, kötü otomobiller, iyi otomobilleri piyasadan kovacaktır. Piyasada sadece kötü otomobiller alınıp satılacaktır. Bu durum ters seçim durumudur. Alıcı ve satıcı arasındaki bilgi asimetrisinden dolayı, potansiyel otomobil alıcıları almak istedikleri otomobilin kalitesinden emin olmadıklarından söz konusu otomobile yüksek fiyat ödemek istemeyeceklerdir. Satıcı ise elindeki otomobili değerinin altında bir fiyata satmaya yanaşmayacaktır. Otomobil alma riski ile baş başa kalan alıcı fiyatta indirim ister ve bu istek de satıcının satış yapma isteğini kırabilir. Böylece pazarın işleyişi aksar (Okuyan, 2009:3).

Ters seçim problemini çözmeye kullanılan araçlar şunlardır (Mishkin ve Serletis, 2010):

#### a) Özel Bilgi Üretimi ve Satışı

Finansal piyasalardaki aktörler hakkında bilgi kamusal olsa da yine de bunu anlamak ve risklerin hangi tür piyasalarda nasıl seyrettiğini ve gelecekte ne olacağını değerlendirmek için sadece şirketlerinin mali tablolarına bakarak ve finansal sektörle ilgili kamu kuruluşlarının raporlarını okuyarak piyasalardaki riskleri değerlendirmek ve gelecekteki gelişmeleri öngörmek mümkün olmayabilir. Bu durumda kamusal bilginin yanında özel şirketler aracılığıyla bilgiler toplanabilir ve uzmanlar tarafından değerlendirilen bilgiler, raporlanarak ya da danışmanlık yoluyla ilgililere satılabilir (Çağlarırnak-Uslu ve Özdemir, 2013:60). Ancak bilginin özel üretimi ve satışı, menkul kıymetler piyasasındaki ters seçim problemini bedavacılık probleminden dolayı tam olarak çözmez. Bedavacılık problemi, kişilerin bir avantaj elde etmek için ödeme yaptığı bilgi için başka kişilerin ödeme yapmaması durumunda ortaya çıkar. Bilgiye yaptıkları ödeme ile belli bir maliyet üstlenen birey veya firmalar, bu bilgi sayesinde iyi firmaların hisse senetlerini cazip fiyatla satın almak isteyecektir. Ancak bu bilgiyi bedava elde eden diğer yatırımcıların da iyi firmanın hisselerini satın almak istemeleri fiyatların yükselmesine neden olacaktır. Sonuçta bilgi için bedel ödeyen yatırımcı, umduğu kazancı elde edemeyecektir. Bu durum, daha az bilgi satın alınması ve üretilmesi anlamına gelmektedir (Şen, 2006:7). Ayrıca, bilgiyi satın alacak ilk yatırımcı olmak, değerleri kendilerini taklit edeceğinden, bir fayda sağlamayacaktır. Bu durumda diğer yatırımcılarda aynı kanaatte olurlarsa, bu

bilgiyi toplayan ve değerlendiren firmalar, yeteri kadar bilgiyi satamayacaklardır. Çünkü bu bilgiyi toplamak ve değerlendirmek artık o kadar karlı olmayacaktır. Böylelikle bilgiyi toplayan, değerlendiren ve satan bu firmalar zayıflayacak ve piyasada daha az bilgi üretilecektir (Mishkin ve Serletis, 2010:173).

### **b) Bilgilenmeyi Artırıcı Kamusal Düzenlemeler**

Bedavacılık problemi, ters seçime yol açan bilgi asimetrisini azaltmak için piyasanın yeterli derecede bilgi üretmesini engeller. Devlet, düzenleyici ve denetleyici kurullarla finansal sistemin etkinliğinin artırılmasında önemli bir rol üstlenebilir, piyasa aktörlerinin finansal durumları ile ilgili bilgilerin kamuya açıklanmasını sağlayabilir. Bilgilenmeyi artırıcı kamusal düzenlemeler, ters seçim problemini azaltmasına rağmen, tamamen ortadan kaldırmaz. Firmalar ne kadar çok kendileri hakkında bilgileri kamuya paylaşırsa dahi, halen dışarıdakilerden daha çok bilgiye sahiptirler. Çünkü firmaların kamuya sunduğu bilgilerin ne kadar doğru ve kaliteli olduğu, sıradan bir yatırımcı için çok da bilinemez. Firmaların bu şekilde kendilerini olduğundan daha iyiymiş gibi göstermelerini engellemek için, tabii tutuldukları dış denetim raporlarının da güvenilirlikleri özellikle Enron vakasında olduğu gibi, büyük sekteye uğramıştır. Bu sonuç, finansal piyasalarda hala bilgi asimetrisinin olduğunu gösterir (Şahin, 2012:4).

### **c) Finansal Aracılık**

Asimetrik bilgi olması durumunda, finansal sistemin içinde fonların daha üretken yatırımlara aktarılması için finansal aracılığın önemli bir yeri vardır. Ticaret bankaları, mudilerden sağladığı kısa vadeli fonları, uzun vadeli fonlara dönüştürerek kredi olarak dağıttığı müşterileri yakından izler ve onlar hakkında bilgi toplarlar (Tuncel, 2013: 86). Bankalar gibi finansal araçlar, firmalar hakkında daha fazla bilgilere sahip olarak bu konuda uzmanlaşırlar ve böylece iyi kredi riskine sahip firmaları, kötü olanlardan ayırabilirler. Mudilerden sağladıkları fonları iyi firmalara yönlendirebildikleri için bankalar, verdikleri kredilerden, mudilere ödemeleri gereken faizden daha yüksek bir getiri sağlayabilir. Bankalar açık bir piyasada işlem gören menkul kıymet satın almaktansa, müşterilere özel krediler açarak bedavacılık probleminden de kaçınabilirler. Çünkü özel krediler, menkul kıymetler gibi işlem görmezler ve diğer yatırımcılar bankanın ne yaptığını izleyemezler. Çoğunlukla işlem görmeyen kredileri elinde tutan bankaların rolü, finansal piyasalardaki asimetrik bilgiyi azaltmada başarılı olmanın anahtarıdır (Mishkin ve Serletis, 2010:176). Özellikle gelişmekte olan ülkeler özelinde, sermaye piyasalarının gelişmiş olmamasından dolayı, yatırımcılar açısından bankaların ayrı bir önemi vardır. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde, özel şirketler hakkında bilgi elde etmek gelişmiş ülkelere nazaran daha zordur.

#### **d) Teminat ve Net Değer**

Bankalar ters seçim sorununun yol açtığı sorunlardan kaçınmak için fon aktardığı kesimlerden kredi karşılığı olarak teminat alırlar. Bu teminatlar, kredilerin geri dönmemesine karşı bir güvencedir ve borçluyu aşırı risk üslenmekten caydırır. Riskli bir projeye verilmiş olan bir krediye karşılık alınan teminat, projede herhangi bir kaybın olması durumunda, paraya çevrilerek bu kayıp telafi edilmiş olur (Tuncel, 2013: 86). Net değer veya işletmenin özsermayesi, şirketin sahip olduğu varlıklarla yükümlükleri arasındaki farktır. Bu da bir teminat işlevi görür. Öz sermayesi veya net değeri yüksek firma, getirisi negatif bir yatırıma girişse ve borç yükümlülüklerini yerine getiremezse bile, paraya çevrilebilecek varlıklara sahip olduğundan, kredi verilebilir özelliği devam edebilir. Bu yüzden, piyasada borç arayan yüksek net değere sahip firmalar olduğunda, ters seçimin sonuçları daha az önemlidir ve borç verenler kredi vermek için daha istekli olurlar (Mishkin ve Serletis, 2010:177; Çağlarırnak-Uslu ve Özdemir, 2013:61).

#### **1.1.2. Ahlaki Tehlike**

Ahlaki tehlike, işlem gerçekleştikten sonra ortaya çıkan bir olgudur. Ahlaki tehlike; “başlangıçta enformasyonun simetrik olduğu, ancak, sözleşme gerçekleştikten sonra, taraflardan birisinin diğeri tarafından gözlemlenemeyen bir davranışta bulunması veya taraflardan birinin özelliklerinde, diğेरinin gözlemleyemediğı ve sözleşme koşullarını etkileyecek değişiklikler olması şeklinde tanımlanmaktadır.”(Başoğlu, Ceylan ve Parasız, 2009:541). Ahlaki tehlike, mesela şirket sahibi ile yönetici arasındaki temsilcilik ilişkilerinde veya borç verenle borç alanın arasında meydana gelen bir durumdur. İki durumda da, asıllar temsilcilerin işlem gerçekleştikten sonra, nasıl bir davranış içine gireceklerini bilemezler. Ahlaki tehlikenin, bir firmanın fon sağlamada borç sözleşmeleri veya hisse senedi sözleşmeleri yollarından hangisini kullanacağına dair önemli sonuçları vardır (Mishkin ve Serletis, 2010:177).

#### **a) Hisse Senedi Piyasalarında Ahlaki Tehlike**

Bir şirketin hisse senedine sahip olunarak, o şirketin kârına ve sahip olduğu varlıklar üzerinde söz sahibi olunur. Genellikle şirket sahipleri ile yöneticileri aynı kişi değildirler. Bu durumda, o şirket yöneticisinin kendi şahsi harcamalarını veya menfaatlerini ön plana çıkarması gibi bir ahlaki tehlike veya teşvik problemi olarak da adlandırılan asıl-temsilci (principal-agent), problemi ortaya çıkabilir. Şirket sahipleri asıl iken, onların işe aldıkları ve şirketi yönetmeleri için yetkilendirdikleri yöneticiler temsilcidirler. Bu problem, şirket sahiplerinin birinin aynı zamanda yönetici olması durumunda da veya hâkim

hissedarların olduğu bir sahiplik yapısı durumunda ortaya çıkar. Aslında, şirketin yöneticisi ister sahiplerden biri olsun, ister sadece işini yapan ve şirkette hiçbir sahiplik payı olmayan bir profesyonel olsun, ahlaki tehlike probleminin ortaya çıkması çok fazla olasıdır (Shleifer ve Vishny, 1997; Morck, Shleifer ve Vishny, 1988). Jensen ve Meckling (1976) göre, yöneticilerin sahiplik payları düştükçe, yeni kârlı girişimleri aramak gibi yaratıcı faaliyetlere sarf edeceği çaba isteği düşer. Bu çaba isteğinin düşmesi, yöneticide bir kaytarma hissini oluşmasını sağlar. Yöneticinin kaytarması demek, önceden üzerinde anlaşılmış olan çabanın yeteri kadar gösterilmemesi demektir (Fama, 1980). Yönetici daha az çalışmayı tercih edeceğinden (Harris ve Raviv, 1979:232) ortaya çıkacak olan eksik çaba gösterilmesi durumu ahlaki tehlike manasına gelir (Eisenhardt, 1989: 61). Bu ahlaki tehlikenin kaynağı, bireylerin davranışları tam olarak izlenemediğinden dolayı ortaya çıkan bilgi asimetrisi olduğu için, kaynakları, eylemlerin izlenmesine tahsis etmek ve bu bilgiyi sözleşmede kullanmak, bu soruna doğal bir çaredir (Hölmstrom, 1979: 74). Asıl-vekil temsilcilik problemi, şirket sahiplerinin, şirket yöneticilerinin ne yaptıkları ile ilgili tam bir bilgiye sahip olmaları durumunda veya boşa yapılan harcamaları veya sahtekârlıkları önleyebilmeleri durumunda ortaya çıkmazdı. Asıl-temsilci problemi, yöneticinin kendi yaptığı işlerden, davranışlardan, sahiplerden daha fazla bilgiye sahip olması durumunda, yani asimetrik bilgi olması durumunda ortaya çıkar (Mishkin ve Serletis, 2010:178).

Asıl-temsilci probleminin çözüm yolları:

**1) İzleme:** Bir şirketin sahibinin işe aldığı yöneticinin tam olarak ne yaptığı hakkında fikir sahibi olması zordur. Bir şirketin yüzde yüzüne sahip olan yegâne sahibi bile, işe aldığı bir yöneticiyi, zaman veya kabiliyet eksikliği nedenleriyle, tam olarak izleyemeyebilir. Bu yegâne sahipler, genel olarak finansal bilgileri yorumlamada veya firmanın faaliyetlerini ve yapılan denetim sonuçlarını anlamada sıkıntı çekebilirler (Ang, Cole ve Lin, 2000: 83). Ortaya çıkabilecek olan ahlaki tehlikeleri hafifletebilmek için yöneticilerin sıkı bir şekilde takip edilmesi, denetimlerin güçlü bir şekilde yapılması, asılların bilgi eksikliğini gidermede yardımcı olur. Ancak bunları yapmanın da maliyetleri vardır.

**2) Bilgiyi Artıracak Hükümet Düzenlemeleri:** Hükümetler, beyan edilen kârların doğruluğunu onaylamak için, şirketlerin standart muhasebe ilkelerine bağlı kalmalarını zorlayan kanunlar çıkarırlar. Yolsuzluk yapanları cezalandırmak için de kanunlar çıkarılır. Ancak bütün bunlar bilgiyi artırmada kısmen etkin olabilmektedirler. Çünkü yolsuzluğu yapan yöneticiler, kanunlara takılmadan sahtekârlıkları yapabilmektedirler (Mishkin ve Serletis, 2010:179).



**3) Finansal Aracılık:** Finansal araçların bedavacılık probleminden kaçınacak yetenekleri vardır. Bu finansal araçlara örneklerden biri girişim sermayesi şirketleridir. Girişim sermayesi, ortaklarının kaynaklarını toplar ve bu kaynakları yeni bir iş başlatmak için kullanır (Mishkin ve Serletis, 2010:179). Bu yatırılan sermaye karşılığında, yatırımcı belli bir getiri elde eder. Yatırımcılar, bu girişimin gelirlerinin ve kârlarının doğruluğunu incelemenin çok önemli olduğunu bilirler ve yönetim kuruluna katılmakta ısrarcı davranırlar. Böylelikle, girişim sermayesi yeni bir iş başlattığında, bu yeni işin hisseleri sadece girişim sermayesine kaynak sağlayan yatırımcılara verilir. Bu yüzden diğer yatırımcılar, girişim sermayesi firmasının tahkik ettiği faaliyetlerden bedavaya yararlanma imkânına sahip olamazlar. Böylece girişim sermayesi firması, yaptığı tahkikatın tüm faydalarını toplar ve ahlaki tehlike problemini azaltmış olur (Şen, 2006: 11).

**4) Borç Sözleşmeleri:** Asıl-temsilci sorunu olarak ortaya çıkan ahlaki tehlikeden kaçınmanın yollarından biri de hisse senedi yerine borç senetlerini tercih etmektir. Bir şirketin hisse senedine sahip olmak demek, o şirketin kârından bir pay almak demektir. Kâr olmadığı zaman, bir şey alınamayacaktır. Oysaki fon fazlası olan bir yatırımcı, şirkete ortak olmak yerine, borç vermesi durumunda, şirket kâr ya da zarar etsin, borç veren borçlarını belirli aralıklarla alır. Bu durumda, borç veren kendilerine olan borcun ödenmeye devam edildiği sürece, hisse senedi sahipleri kadar yöneticilerin kârları gizlemeleri ve kişisel servetlerini artırıcı faaliyetlere girişmeleriyle pek ilgilenmezler (Çağlarımak-Uslu ve Özdemir, 2013: 62).

### **b) Borç Piyasalarında Ahlaki Tehlike**

Borç verenlerle borç alanlar arasındaki asimetric bilgi, finansal piyasaların verimliliğini etkileyen bir ahlaki tehlike problemine yol açar. Çünkü borç verenlerin, borç alanların girişeceği yatırım projelerinin kalitesinin ne olduğu konusunda tam bir bilgiye sahip olmaları beklenemez ve borç alan kişisel olarak kendisine faydalı olabilecek faaliyetlere girişebilir ve bu durum da, temerrüt olasılığını artıracak ve borç verene zarar verecektir (Mishkin, 1990:5). Borç verenin borç verme koşulları, bu borcu talep edenin davranış biçimlerini değiştirebilir. Bu davranış biçimini borç verenin önceden kestirmesi zor olacağından, bir aldatılmayla yani ahlaki tehlikeyle karşı karşıya kalacaktır. Bu nedenle, borç veren, borç alan kendisinden eşik bir faiz haddi üzerinden bile borç almak istese, bu talebe olumlu karşılık vermeyebilir (Özatay, 2011:229). Borç alan ile borç veren arasındaki bu ilişkide, borç alanın kaytarmak ve çok çalışmamak için yeteri kadar saikleri vardır. Ayrıca, borç alanın net değeri ne kadar düşerse, borç alanla borç veren arasındaki ahlaki tehlike o kadar artar. Borç alanın değerinin düşmesi, yatırımları azaltır ve ekonomik aktiviteler düşmüş olur (Bernanke ve Gertler, 1989:14-15).

Borç sözleşmelerindeki ahlaki tehlikeyi önleme yolları:

**1) Net Değer ve Teminat:** Bir borsa krizi veya deflasyonist bir bir şok oluştuğunda, bir şirketin gelecekteki kârlarının indirgenmiş değeri manasına da gelebilecek olan net değeri yüksek olması durumunda, borç alanla borç veren arasındaki oluşabilecek ahlaki tehlike olma ihtimali azalmaktadır (Mishkin, 1990:6). Maddi bir varlığın teminat olarak görülmesi gibi, şirketlerin özsermayesi de bir tür teminat görevi görecektir. Yüksek özsermayeli bir şirkete borç verilmesi durumunda, borcun geri ödenemediği durumda şirketin varlıklarının paraya çevrilerek borcun tahsil edilebileceği düşünülebilir ve bu da ahlaki tehlikeyi hafifletir (Çağlarırnak-Uslu ve Özdemir, 2013: 63).

**2) İzleme ve Kısıtlayıcı Sözleşmelerin Yürürlüğe Konması:** Borç verenler, borç alanların aldıkları borcu geri ödeyebilme ihtimallerini azaltıcı bir davranış içine girmelerini engelleyebilme adına kısıtlayıcı sözleşmeleri borç alanların üstüne yüklerler. Ancak bu tür kısıtlamaların izlenmesi ve uygulanması maliyetlidir ve hedefe ulaşması oldukça sınırlıdır (Mishkin,1999:5). Bazı sözleşmeler, borcun belirli faaliyetlerin finansmanında kullanılabileceğini zorunlu kılarken, bazı sözleşmeler teminatların değerli olarak kalmalarını sağlar. Ayrıca, bazı sözleşmeler, borç alanın periyodik olarak borç verene belirli finansal bilgileri sunmasını sağlayarak, firmanın izlenmesini kolaylaştırır (Mishkin ve Serletis, 2010:181-182).

**3) Finansal Aracılık:** Bankalar gibi finansal araçlar, ihtiyaç sahiplerine kredi dağıttıkları sürece, bedavacılık probleminden muzdarip olmazlar. Çünkü bu krediler borsalarda işlem görmezler. Böylelikle, başka hiç kimse bankanın kısıtlayıcı sözleşmeleri izlemesinden ve uygulaması üzerinden bir fayda sağlayamaz. Bankalar, bu sözleşmelerin izlenmesi ve uygulanmasından faydalar elde ederler. Böylece bankalar, borç sözleşmelerinin doğasından gelen ahlaki tehlikeyi hafifletebilirler (Mishkin ve Serletis, 2010:182).

### c) Mevduat Sigortası ve Ahlaki Tehlike

Mevduat sigorta sistemi, tasarruf mevduatının güvence altına alınabilmesi, hem mudilerin korunması hem de bankacılık kesimine olan güvenin sürdürülmesi için uygulanan sistemdir. Bu sistemde, mudilerin bankalara yatırdıkları mevduatların bir kısmı veya tamamı güvence altına alınır. Bankaların ödeme güçlüğüne girmeleri durumunda, mudilerin kaybetme riskleri, mevduat sigorta sistemine aktarılır. Bu şekilde, bankacılık sektörüne olan güven sürdürülür.

Bankalara olan güven sarsılırsa, bankalar kaynak toplayamazlar ve yatırımlar için bu kaynaklar aktarılmamış olur (Günel, 2012:241). Mudiler, mevduat yatırdıkları bankalarla ilgili herhangi bir kötü haber duyarlarsa, bankanın iflas edeceğinden korkarlar ve paralarını çekme eğilimine girerler. Buna banka hücumu (bank run) denir (Freixas ve Rochet, 2008:218). Bu şekildeki ani çekişler bankayı, varlıklarını zararına nakde çevirmelerine ve batmasına yol açabilir. Banka başarısızlıklarına yol açan böyle bir panik, parasal sistemde bir bozulma ve üretimde bir azalma meydana gelir (Diamond ve Dybvig, 1983:401).

Mevduat sigorta sistemi, banka hücumlarından korunmanın bir yoludur. Mevduat sigortası fonu kurularak, mevduatların güvenliği sağlanır. Dünyada, mevduatların ne kadarlık bir kısmının sigortalandığına dayanılarak, mevduat sigortası sistemleri şu şekilde sınıflandırılabilir (Parasız, 2009:168): i) Sınırlı mevduat sigortası: belirli bir büyüklüğe kadar mevduatlar sigortalanır. Bu sistemde, küçük mevduatlar daha çok güvence altına alınırken, büyük mevduat sahiplerinin bankadan pazarlık yaparak daha yüksek faiz talep ederek, bankanın risk alma eğilimini sınırlandırmaları istenir. ii) Tam yada %100 koruma sistemi: her tür mevduat sisteminin tamamı sigorta kapsamına alınır. iii) Tercihli mevduat sigorta sistemi: sınırlı mevduat sigortası sisteminde olduğu gibi, mevduatın belli bir kısmı koruma altına alınabilir. Bazı ülkelerde açık bir mevduat sigorta sistemi uygulanırken, bazı ülkelerde ise örtülü mevduat sigorta sistemleri uygulanmaktadır. Açık mevduat sigorta sistemi, merkez bankası kanunu, bankacılık hukuku, ya da anayasa yoluyla resmi düzenlemelere dayanmaktadır. Bu yasalar, mevduat sigortasının kapsama sınırlarını, fonlama biçimini ve banka başarısızlıklarının nasıl giderileceğiyle ilgilidir. Açık mevduat sigorta sisteminin olmaması durumunda, mudiler, koruma kapsamı ile ilgili garanti belirtmeksizin, düzenleyici otorite ve bankaların izlemesiyle korunurlar (Demirgüç-Kunt, Karacaovalı ve Laeven, 2005:5). Mevduat sigortaları, ahlaki tehlikeye yol açar (Demirgüç-Kunt ve Detragiache, 2002). Mevduat sigortası bağlamında, ahlaki tehlike kendisini iki yolla gösterir (McCoy, 2006: 10): ilki, açık mevduat sigorta sistemi bankaların ekstra risk almalarını kolaylaştırır çünkü bankalar aldıkları riskin karşılığında elde ettikleri kârlar kendilerinin olurken, zararları ise devlete yönlendirebilirler. İkinci olarak, açık mevduat sigortası, mudilerin ve hissedarların bankaları izlemelerini zayıflatır. Bankalar, mudilerine yüksek faiz oranları sunabilir ve sonra yüksek riskli krediler vererek, bu yüksek faiz oranlarını ödemek için para kazanmaya çalışırlar. Bu şekilde, hem mudiler hem de bankalar, farklı bankacılık davranışı içine girebilirler, yüksek faiz oranlı kredilerin ödenmemesinin kendileri için bir sıkıntı yaratmayacağı güveni içinde olabilirler, bunun nedeni mevduat sigortasının anaparalarını korumalarıdır. Bu bir ahlaki tehlike örneğidir. Risklerin negatif sonuçlarından kendilerine korunma sağlayan sigortaya sahip olanların, daha fazla risk almak için teşvikleri vardır (Demirgüç-Kunt ve Kane, 2002:176).

#### **d) Sınırlı Sorumluluk ve Ahlaki Tehlike**

Bir şirketin bütün borç yükümlülükleri ödendikten sonra, kalan kazanç üzerinden hissedarların sahip olduğu haklardan biri de, sınırlı sorumluluk hakkıdır. Bu hak olmaksızın, bir şirketin hissedarı olan her bir yatırımcı, şirketin borçları için, bütün servetiyle potansiyel olarak sorumlu olurdu (Jensen ve Meckling, 1976: 36). Sınırlı sorumluluk, hissedarlara bütün kazançta sahip olma imkânı tanırken, kayıpları ise kendine borç verenlerle paylaşma imkânı sağlar. Bundan dolayı, hissedarların riski artırmak için güçlü teşvikleri olur. Borç verenlerin, böyle bir risk almayı sınırlandırmaları ve izlemeleri zordur ve bunu yapmak için zayıf teşvikleri vardır (Chun, Nagano ve Lee, 2011:151). Bankalar bazında özellikle, bankaların yükümlülük olarak kullandıkları en önemli kaynak, mevduatlardır. Bu mudi sahiplerini devlet koruduğundan, mudiler kendilerini güvence altında hissetmelerinden dolayı, mevduat yatırdıkları bankaları izlemek için çok da hevesli olmazlar. Bu durumda ortaya, mevduat sahiplerinden banka sahiplerine servet transferi olma ihtimali çıkar (Demsetz, Saidenberg ve Strahan, 1997:1). Hissedarlar, sınırlı sorumlu oldukları için, mudiler veya borç verenler, kendi faaliyetlerini tam olarak izleyemeyeceklerinden dolayı, borç miktarlarını artırarak firmanın riskini artırır (Saunders, Strock ve Travlos, 1990:644). Hissedarların sınırlı sorumluluklarından dolayı aşırı bir risk almaya gitmeleri, ortaya bir ahlaki tehlike durumu çıkarır. Dünya genelinde banka hissedarları sınırlı sorumluluklara sahiptirler (Morrison, 2012:28). Sınırlı sorumluluğa sahip olmanın verdiği güvenceyle, banka hissedarları daha fazla borç kullanarak, riskli faaliyetlere girişmeye meyilli olurlar. Piyasa güçlerinin, firmaların aşırı risk almalarını engelleyen mekanizmaları vardır. Borç verenler, yüksek temerrüt riskini telafi etmek için, daha yüksek faiz oranları talep edecekleri için, daha riskli yüksek kurumlara verdikleri fonların maliyetlerini yükseltirler ve böylece risk almak için teşvikleri azaltmış olurlar. Ancak bankacılık sektöründe bu piyasa mekanizmasının etkinliği sınırlıdır çünkü devlet destekli mevduat sigortası, mudileri oluşabilecek sıkıntıların sonuçlarından korur. Böylece riski artırmak için banka hissedarlarının teşvikleri, daha da fazla olacaktır (Lee, 2002:989). Hissedarlar gibi yöneticiler de, şirket adına yapılmış sözleşmelerden yalnızca şirketin sorumlu olması sebebiyle, belli ölçülerde bir sınırlı sorumluluğa sahiptirler. Hissedarlar, servetlerini finansal sermaye olarak yatırırken, yöneticiler yeteneklerini, teknik bilgi birikimlerini, yönetim uzmanlıkları olan insani sermayelerini firmaya yatırır. Bu insani sermaye doğası gereği çeşitlendirilmesi zordur. Yani, çoğu yönetici için farklı şirketlerde, bu niteliklerine aynı zamanda yatırım yapabilmeleri imkânsızdır. Firmanın işleri bozulduğunda yönetici, firmaya yatırmış olduğu insani sermayeyi kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Bu durum yöneticinin işini yaparken, riskten kaçınır bir tavır içine girmesine sebep olabilir. Yöneticilerin şirketin borçları için sorumluluklarının sınırlandırılması, yöneticilerin karar almalarındaki riskten kaçınma tercihlerini azaltacak önemli bir mekanizmadır (Grantham, 2007).

## 1.2. Banka Düzenlemeleri

Bankalar, ulusal ödeme ve kredi sistemlerinde ana oyuncular oldukları için ve bir bankada veya bankalarda oluşan sıkıntıların finansal sistemin tümüne veya diğer bankalara yayılması (Schoenmaker, 1998:86) anlamına gelen bulaşma korkuları nedeniyle, hemen hemen tüm hükümetler bankaları düzenlerler ve denetlerler. Bankaların, çok ağır ve yoğun bir düzenlemeye tabi olmaları esas itibariyle, bankaların yaptıkları faaliyetlerin anlaşılması güç (opaklık) olmasından dolayı diğer finansal olmayan şirketlerden farklı olmalarından kaynaklanmaktadır (Caprio ve Levine, 2002: 22). Banka düzenlemelerinin piyasa ve firma üzerinde oldukça özgün etkileri vardır. Piyasalar bankaları, piyasaya giriş, birleşmeler, satın almalar, idari kurullarla ilgili düzenlemeler yoluyla disipline ederler. Firma bazında ise bankalar, üst düzey yöneticiler için güvene dayalı kıstaslarla ilgili sınırlandırmaları ve yasal denetimi kapsayan, direkt yasal düzenlemelerle karşı karşıyadırlar. Bu yasal düzenlemelerin olmasının özellikle, sahip ve yöneticilerin davranışlarını değiştirmede ve finansal aktörlerin risk almaları sonucu ortaya çıkan, finansal sistemin istikrarına yönelik potansiyel tehditler manasına gelen sistemik riski (Edey ve Hviding, 1995: 11) engellemede etkileri vardır (Ciancanelli ve Gonzalez, 2000: 10).

Parasız (2009), banka düzenlemelerinin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır: i) Mevduat kurumlarının borçlarını ödeyebilme gücünün sağlanması: Bankaların ekonomik sistem içinde ilişki içinde olduğu ekonomik birimler, finansal olmayan şirketlere nazaran daha fazladır. Bu durum, bankacılık sisteminde meydana gelebilecek bir bozulmanın, ekonominin işlerliğini olumsuz bir biçimde etkileme olasılığını çok artırır. Bankalar esas itibariyle, mevduat toplarlar ve bu mevduatları kredi olarak ekonomik birimlere verirler. Bankaların fon kaynakları olan yükümlülükleri, varlıklarını aşabilir. Bu durumda banka borçlarını ödemede sıkıntı yaşayabilir, hatta iflas edebilir. Bu duruma tedbir olarak devlet, yasal düzenlemeler yaparak müdahale eder. Örneğin mevduat sigorta şirketleri kurularak, bankaların yöneticilerinin veya sahiplerinin çok risk almalarını sınırlandırılması ve iflasların önüne geçilebilmekle ilgili yasal düzenlemeler yapılır. ii) Mevduat kurumlarının nakit durumunun sağlanması: Ödeme gücü olan bir bankanın elinde, kısa vadeli taahhütlerini karşılayacak yeteri kadar likiti olmaması durumunda, banka, kendi borç ödeme gücünü tehlikeye atan bir likidite darboğazı ile karşı karşıya kalmış olur. Böyle bir likiditesiz durum yanlış algılamalara yol açabilir, mudiler mevduatlarını çekmek için bankalara hücum edebilirler. Bunun önüne geçilebilmek için devlet, bankaların yeteri kadar nakit karşılık ayırmaları için düzenlemeler yapar. iii) Ekonomik etkinliğin teşviki: Banka düzenlemelerinin anahtar amacı; bankaların sağladıkları hizmetlerin en düşük maliyetlerle sağlanması olan teknik etkinlik ve bankaların ürettikleri son birim ek hizmetlerin maliyetlerine göre fiyat belirlemeleri olan tahsis etkinliğidir. Bankalar bu etkinlikleri sağlayarak, ekonominin daha iyi işlemelerine katkıda bulunurlar. Cecchetti (1999), finansal araçların düzenlenme gerekçesi olarak üç sebep ileri

sürmüştür. 1)Tüketicinin korunması: Her bir finansal aracının teşviklerinin bu finansal araçlara kaynak sağlayanların çıkarlarının korunması amacıyla uyumlu olması gerektiği, düzenleyici otoriteler tarafından sağlanmalıdır. 2)Sistemik riski azaltmak: Düzenleyici, bütün bir finansal sistemin risk yöneticisi gibi işlev görür. Finansal sistem içindeki firmalar arasındaki bağlantılara yoğunlaşmalıdır. Çünkü firmaların problemleri, diğer firmaları etkileyeceğinden dolayı sistemik hale gelir. Bu yüzden finansal araçların ihtiyatlı olarak denetlenmeleri çok önemlidir. 3)Devlet garantilerinden kaynaklanan ahlaki tehlike: Devlet garantileri, tüketicinin korunması ve riskin azaltılmasına hizmet eder. Güvence altına alınmış kurumların davranışlarını izlemek, devlet garantilerinin bu kurumların yöneticilerinin sorumsuz davranışlarına yol açmayacağından emin olmak için gereklidir.

Özellikle banka düzenlemelerinin bir diğer yüzü olan ihtiyatlı düzenlemenin (prudential regulation) amacı, finansal sistemin istikrarını ve mevduatları korumaktır ve bu yüzden ana odak noktası, bankacılık sisteminin güvenliği ve sağlamlığı üzerinedir (Brownbridge, Kirkpatrick ve Maimbo, 2002:1). Bankalarda kaldıraç kullanma ve sınırlı sorumluluk gibi konular, şirket sahiplerinin risk alma teşviklerini artıran özelliklerdir. Finansal sistemin sağlamlığının bozulmaması için bankaların ana kaynağı olan mevduatların, özellikle banka sahiplerinin ve/veya yöneticilerinin daha fazla risk almaya meyilli olmalarından dolayı, korunmaları gerekmektedir (White, 2011: 15). Bankaların, anlaşılması zor ve karmaşık yapılar olmaları ve bankalara kaynak sağlayanların özellikle mevduat verenlerin, bankaların yaptığı faaliyetleri hakkında çok fazla bilgi sahibi olmamalarının sonucunda ortaya çıkabilecek olan ahlaki tehlikelerin önüne geçebilmek, ihtiyatlı düzenlemenin gerekliliğini ortaya koymaktadır. White (2011), ihtiyatlı düzenlemenin temel araçlarını şu şekilde sıralamaktadır: 1)sermaye yeterliliği: İhtiyatlı düzenlemenin amacı, bankaların sermayelerinin pozitif olmasını sağlayarak, bankanın ödeme gücünün sürdürülebilmesidir. 2)Faaliyetlerin sınırlandırılması: ihtiyatlı düzenlemeyi yapacak olan otoritenin, herhangi bir faaliyetin riskliliğini tespit edememesi durumunda, o faaliyetin banka tarafından yapılmasına izin verilmemelidir. 3)Yönetimsel yetkinlik şartları: bir bankanın üst düzey yöneticilerinin, bankayı yönetmedeki yetkinliklere sahip olmaları gerekmektedir. 4)Banka ve sahipleri arasındaki finansal akışların yakından takip edilmesi: Bir bankanın varlıklarının sahipleri tarafından sömürülmesi ve riskin bu varlıklar için kaynak sağlayanlar üzerinde bırakılarak yağma edilmesi çok kolaydır. 5)Yeterli sayıda iyi eğitilmiş ve iyi ücretli uzmanların olması: çünkü ihtiyatlı düzenleme, gelişmiş izlemeyi gerektirir. 6)İflas etmiş bankalar için bir tasfiye rejimi oluşturulması: İflas etmiş bankalar yedieminliğe teslim edilir ve sahiplerinin hakları elinden alınır, üst yönetim kovulur. Düzenleyici otorite sonra, bankanın tasfiye edilip edilmeyeceğine veya satılıp satılmayacağına karar verebilir.

## SONUÇ

Bankalar finansal olmayan şirketlere nazaran kaynak olarak borç ve mevduatları, özsermaye kaynağından daha fazla kullanırlar. Hatta Basel II standartlarında asgari sermaye yeterliliğinin minimum %8 olarak kabul edilmesi, bankaların kaynaklar içerisinde faaliyetlerini daha çok, başka ekonomik birimlerin kaynaklarıyla yürütmesi için yeterli görüldüğünü göstermektedir. Bankaların kendi kaynaklarından çok, başkalarının kaynaklarını kullanmaları çok çeşitli sorunlara yol açabilir.

Bankalar opak bir yapıya sahiptirler. Bu sebepten, bankaların yaptıkları faaliyetler kolaylıkla gözlemlenemez. Opak yapı, bilgi asimetrisine yol açar. Bilgi asimetrisinden kaynaklanan ters seçim ve ahlaki tehlike problemleri ise, bankaların finansal krizlerin baş müsebbipleri olmalarına yol açmaktadır. Özellikle 2007 ortasında Amerika Birleşik Devletlerinde ortaya çıkan küresel finansal kriz bu duruma iyi bir örnektir.

Bankaların yönetilirken; sınırlı sorumluluktan, mevduat garantisinden, borç piyasalarından ve hisse senedi piyasalarından kaynaklanan ahlaki tehlikelerden dolayı sadece hissedarlar ve yöneticilerin menfaatlerini göz önüne alınıp, toplumdaki diğer paydaşların menfaatlerini göz önüne alınmaması, ekonomilerde bozulmalara yol açmaktadır. Bankaların bu şekilde yönetilmeleri, kurumsal yönetim ihtiyacının ortaya çıkmasında büyük bir etkidir. Kurumsal yönetimle sadece banka hissedarlarının ve yöneticilerinin değil, aynı zamanda diğer paydaşların da menfaatleri dikkate alınır. Böylece, ekonominin genelinde kaynakların etkin bir şekilde tahsis edilmesinin sağlanmasına yardımcı olunur. Bankaların ekonomi içerisinde çok önemli rollerinin olduğundan dolayı, iyi kurumsal yönetimleri olmalıdır. Bütün bunlara rağmen, finansal şirketlerin kurumsal yönetimleri finansal olmayan şirketlerin kurumsal yönetimlerine nazaran daha az ilgi çekmiştir.

Son zamanlarda dünya genelinde yaşanan ekonomik krizlerde bankacılık sektörünün önemli bir payının olmasından dolayı, bankaların opak yapılarından kaynaklanan bilgi asimetrisi problemlerinin daha da hafifletilebilmesi için, özellikle devletlerin bankaya borç verenleri bankaya karşı koruyacak gerekli düzenlemeleri, yeni risk algılamalarını hesaba katarak yapmaları gerekmektedir.

## KAYNAKÇA

AKERLOF, George (1970), "The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism", The Quarterly Journal of Economics, 84(3), ss.488-500.

- ALLEN, Franklin and CARLETTI, Elena (2008), “The Roles of Banks in Financial Systems”, [http://finance.wharton.upenn.edu/~allenf/download/Vita/Allen-Carletti-Oxford Handbook- 210308.pdf](http://finance.wharton.upenn.edu/~allenf/download/Vita/Allen-Carletti-Oxford%20Handbook-210308.pdf), (Erişim tarihi:20.01.2015).
- ANG, James, COLE, Rebel and LIN, James (2000), “Agency Costs and Ownership Structure”, *The Journal of Finance*, 55(1), ss. 81-106.
- ARAS, Güler ve MÜSLÜMOV, Alövsat (2004), “Kredi Piyasalarında Asimetrik Bilgi ve Bankacılık Sistemi Üzerindeki Etkileri”, *İktisat, İşletme-Finans Dergisi*, 222, ss.55-65.
- BAŞOĞLU, Ufuk, CEYLAN, Ali ve PARASIZ, İlker (2009), *Finans: Teori, Kurum, Uygulama*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Yenilenmiş 2. Baskı, Bursa.
- BECT, Marco, BOLTON, Patrick and RÖELL, Ailsa (2011), “Why Bank Governance is Different”, *Oxford Review of Economic Policy*, 27(3), ss. 437-463.
- BENSTON, George J. and SMITH, Clifford W. (1976), “A Transaction Costs Approach to the Theory of Financial Intermediation”, *Journal of Finance*, 31(2), ss.215–231.
- BERLE, Adolf and MEANS, Gardiner (1932), *The Modern Corporation and Private Property*, MacMillan, New York.
- BERNANKE, Ben and GERTLER, Mark (1989), “Agency Costs, Net Worth, and Business Fluctuations”, *The American Economic Review*, 79(1), ss. 14-31.
- BOLGÜN, K. Evren ve AKÇAY, M. Barış (2009), *Risk Yönetimi*, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- BROWNBRIDGE, Martin, KIRKPATRICK, Colin and MAIMBO, Samuel (2002), *Prudential Regulation, Finance and Development Briefing Papers*, Institute for Development Policy and Management, pp.1-4.
- CAPRIO, Gerard and LEVINE, Ross (2002), “Corporate Governance of Banks: Concepts and International Observations”, [http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/corporategover\\_finance.pdf](http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/corporategover_finance.pdf), (Erişim tarihi: 22.11.2015).
- CECCHETTI, Stephen (1999), *The Future of Financial Intermediation and Regulation, Current Issues in Economics and Finance*, Federal Reserve Bank of New York 5 (8), ss.1–5.
- CHUN, Eae S., NAGANO, Mamoru and LEE, Min Hwan (2011), “Ownership Structure and Risk- Taking Behavior: Evidence from Banks in Korea and Japan”, *Asian Economic Journal*, 25(2), ss. 151-175.
- CIANCANELLI, Penny and GONZALEZ, Jose Antonio Reyes; (2000), *Corporate Governance in Banking: A Conceptual Framework*, [http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract\\_id=253714](http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=253714), (Erişim tarihi:12.01.2015).



- ÇAĞLARIRMAK USLU, Nilgün ve ÖZDEMİR, Bilge Kağan (2013), Para ve Banka, T.C. Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1633, 2. Baskı, Eskişehir.
- ÇETİNKAYA, Şahin (2012), “Asimetrik Bilginin Piyasalara Etkileri ve Finansal Krizlerdeki Rolü”, Sakarya İktisat Dergisi, 1(2), ss. 60-82.
- DEMİRGÜÇ-KUNT and KANE, Edward (2002), “Deposit Insurance Around the Globe: Where Does It Work?”, The Journal of Economic Perspectives, 16(2), ss. 175-195.
- DEMİRGÜÇ-KUNT, Aslı and DETRAGIACHE, Enrica (2002), “Does Deposit Insurance Increase Banking System Stability? An Empirical Investigation”, Journal of Monetary Economics, 49, ss. 1373-1406.
- DEMİRGÜÇ-KUNT, Aslı, KARACAOVALI, Baybars and LAEVEN, Luc (2005), Deposit Insurance Around the World: A Comprehensive Database, Policy Research Working Paper No:3628, Washington, DC: World bank.
- DEMSETZ, Rebecca, SAIDENBERG, Marc and STRAHAN, Philip (1997), Agency Problems and Risk Taking at Banks, Federal Reserve Bank of New York Staff Report, [http://www.ny.frb.org/research/staff\\_reports/sr29.pdf](http://www.ny.frb.org/research/staff_reports/sr29.pdf), (Erişim tarihi: 11.04.2015).
- DENIS, Diane and McCONNELL, John (2003), “International Corporate Governance”, The Journal of Financial and Quantitative Analysis, 38(1), ss. 1-36.
- DIAMOND, Douglas W. and DYBVIK, Philip (1983), “Bank Runs, Deposit Insurance, Liquidity”, Journal of Political Economy, 91(3), ss. 401-419.
- DIAMOND, Douglas W. (1984), “Financial Intermediation and Delegated Monitoring”, Review of Economic Studies, 51(166), ss.393-414.
- EBRD and IFC (2012), Corporate Governance for Banks in Southeast Europe, Global Corporate Governance Forum, Policy Brief, Washington DC.
- EDEY, Malcom and HVIDING, Ketil (1995), An Assessment of Financial Reform in OECD Countries, OECD Economic Studies, 25, Paris, OECD.
- EISENHARDT, Kathleen M. (1989), “Agency Theory: An Assessment and Review”, The Academy of Management Review, 14(1), ss.57-74.
- ER, Selami; (2009), Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Denetleyici Rolü ve Türkiye Uygulaması, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2009-34, İstanbul.
- FAMA, Eugene; (1980), “Agency Problems and the Theory of the Firm”, Journal of Political Economy, 88(2), ss. 288-307.
- FREIXAS, Xavier and ROCHET, Jean-Charles (2008), Microeconomics of Banking, Second Edition, The MIT Press, USA.

- GRANTHAM, Ross; (2007), The Limited Liability of Company Directors, The University of Queensland, TC Beirne School of Law Legal Studies Research Paper No:07-03, <http://ssrn.com/abstract=991248>, (Erişim tarihi:05.10.2015).
- GÜNAL, Mehmet (2012), Para, Banka ve Finansal Sistem, Berkan Yayınevi, 4. Baskı, Ankara.
- HARRIS, Milton and RAVIV, Artur (1979), “Optimal Incentive Contracts with Imperfect Information”, Journal of Economic Theory, 20, ss.231-259.
- HÖLMSTROM, Bengt (1979), “Moral Hazard and Observability”, The Bell Journal of Economics, 10(1), ss.74-91.
- JENSEN, Michael and MECKLING, William (1976), “Theory of the Firm: Managerial Behavior”, Agency Costs and Ownership Structure”, Journal of Financial Economics, 3(4), ss.305-360.
- KARAHAN, Özcan (2006), “Asimetrik Bilgi ve Para Politikasının Etkinliği”, Yönetim ve Ekonomi, 13(2), ss. 151-163.
- LEE, Seok Weon (2002), “Insider Ownership and Risk Taking Behaviour at Bank Holding Companies”, Journal of Business, Finance&Accounting, 29(7), ss. 989-1005.
- LELAND, Hayne E. and PYLE, David H. (1977), “Informational Asymmetries, Financial Structure, and Financial Intermediation”, Journal of Finance, 32(2), ss.371–387.
- LEVINE, Ross (2003), The Corporate Governance of Banks: A Concise Discussion of Concepts and Evidence, Global Corporate Governance Forum Discussion Paper No.3, Washington DC.
- LEVINE, Ross (2004), Finance and Growth: Theory and Evidence, National Bureau of Economic Research Working Paper, <http://www.nber.org/papers/w10766>, (Erişim tarihi: 13.12.2015).
- MACHIRAJU, H. R. (2008), Modern Commercial Banking, Second Edition, New Age International Publishers, India.
- McCOY, Patricia (2006), The Moral Hazard Implications of Deposit Insurance: Theory and Evidence, Seminar on Current Developments in Monetary and Financial Law , October 23-27, Washington, D.C. USA, <http://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2006/mfl/pam.pdf>, (Erişim tarihi:03.03.2015).
- MERTON, Robert; (1995), “A Functional Perspective of Financial Intermediation”, Financial Management, 24(2), ss. 23-41.
- MISHKIN, Frederic and SERLETIS, Apostolos (2010), The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Fourth Canadian Edition, Pearson Canada Inc., USA.

- MISHKIN, Frederic (1990), “Asymmetric Information and Financial Crises: A Historical Perspective”, NBER Working Paper 3400, [http://www.nber.org/papers/w3400.pdf?new\\_window=1](http://www.nber.org/papers/w3400.pdf?new_window=1), (Erişim tarihi: 11.12.2015).
- MISHKIN, Frederic (1999), “Global Financial Instability: Framework, Events, Issues”, *The Journal of Economic Perspectives*, 13(4), ss. 3-20.
- MORCK, Randall, SHLEIFER, Andrei and VISHNY, Robert W. (1988), “Management Ownership and Market Valuation”, *Journal of Financial Economics*, 20, ss. 293-315.
- MORRISON, Alan (2012), *Meta-Contracts, Corporate Governance, and Bank Regulation*, [http://denning.law.ox.ac.uk/news/events\\_files/Morrison\\_9\\_May.pdf](http://denning.law.ox.ac.uk/news/events_files/Morrison_9_May.pdf) (Erişim tarihi: 19.02.2015).
- NEMLİ-ÇALIŞKAN, Esra ve TURAN-İÇKE, Başak (2009), "Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Türk Bankacılık Sektöründeki Durumu", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 59(2), ss. 121-154.
- OKUYAN, Hasan A. (2009), *Asimetrik Bilginin Türk Bankacılık Sektörü ve Kredi Piyasaları Üzerinde Etkisi*, EconAnadolu, Anadolu International Conference in Economics, June 17-19, Eskişehir, Turkey.
- ÖZATAY, Fatih (2011), *Parasal İktisat: Kuram ve Politika*, Efil Yayınevi, Ankara.
- PARASIZ, İlker (2009), *Para, Banka ve Finansal Piyasalar*, Ezgi Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Bursa.
- SAUNDERS, Anthony, STROCK, Elizabeth and TRAVLOS, Nickolaos (1990), “Ownership Structure, Deregulation, and Bank Risk Taking”, *The Journal of Finance*, 45(2), ss. 643-654.
- SCHOENMAKER, Dirk (1998), *Contagion Risk in Banking*, The Second Joint Central Bank Research Conference on Risk Measurement and Systemic Risk, November 16-17, Tokyo, Japan.
- SHLEIFER, Andrei and VISHNY, Robert W. (1997), “A Survey of Corporate Governance”, *The Journal of Finance*, 52(2), ss. 737-783.
- SMITH, Adam (1776), *The Wealth of Nations*, An Electronic Classics Series Publication, Editor: J. MANIS, The Pennsylvania State University, 2005. <http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/adam-smith/wealth-nations.pdf>, (Erişim tarihi: 22.10.2015).
- ŞAHİN, İlhan (2012), “Türk Bankacılık Sisteminde Asimetrik Bilgi Sorununun Giderilmesine Yönelik Müşterinin Tanınmasını Sağlayıcı Ortak Veritabanı Uygulamaları”, *Akademik Bakış Dergisi*, 33, ss. 1-18.

- ŞEN, Ali (2006), “Asimetrik Bilgi-Finansal Kriz İlişkisi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14, ss. 1-25.
- TUNCEL, Cem Okan (2013), “Asimetrik Bilgi Problemi Çerçevesinde Bankacılık Krizlerinin Nedenleri Üzerine Bir İnceleme”, Business and Economic Research Journal, 4(1), ss. 77-102.
- WHITE, Lawrence (2011), Corporate Governance and Prudential Regulation of Banks: Is There Any Connection?, Working Paper, [http://webdocs.stern.nyu.edu/old\\_web/economics/docs/workingpapers/2011/larry%20white%20wp2.pdf](http://webdocs.stern.nyu.edu/old_web/economics/docs/workingpapers/2011/larry%20white%20wp2.pdf), (Erişim tarihi:10.11.2015).